

Бұл CC BY-NC-ND лицензиясы бойынша қол жетімді мақала (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>)
«**Ғылымның өзекті мәселелері**» – Халықаралық практикалық интернет- конференция материалдары
Басылым II, Қараша 2019
ISBN 978-601-323-144-0
<https://doi.org/10.31643/2019.023>

Меденова Майгуль Кабдешқызы
«Қазақстан Республикасы Еңбек және
халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің
Еңбекті қорғау жөніндегі республикалық
ғылыми-зерттеу институты» ШЖҚ РМК
аға ғылыми қызметкері
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
E-mail: nauka@miiot.kz
ORCID: 0000-0001-9989-6086

Өндірістегі қауіпсіз еңбекті қамтамасыз етудің кепілі ретінде еңбекті қорғау саласындағы жұмыс берушінің уақтылы есептілігі

Абстракт: Осы мақалада Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес кәсіпорындарда еңбекті қорғаудың жай-күйі туралы есептілікті жүргізуге негізгі талаптар көрсетілген. Еңбекті қорғау жөніндегі құжаттаманы жүргізу еңбекті қорғауды басқару жүйесінің міндетті және маңызды элементі болып табылады. Еңбекті қорғау жөніндегі құжаттаманы дұрыс жүргізу де жұмыс орындарындағы кәсіби тәуекелдерді, еңбек жағдайлары мен еңбекті қорғауды бағалаудың жай-күйін сапалы талдаудың кепілі болып табылады. Қауіпсіз және зиянсыз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету бойынша түзетуші және алдын алу іс-шараларын жүзеге асыруға және жол берілмейтін тәуекелді уақтылы жоюға немесе азайтуға мүмкіндік береді. Автор еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша іс-шараларды жоспарлау кезінде ұйымда жүргізілуі тиіс еңбекті қорғау жөніндегі құжаттаманың негізгі түрлерін егжей-тегжейлі сипаттады.

Түйін сөздер: құжаттама, есеп, еңбекті қорғау, бағалау, кәсіби тәуекелдер.

Мемлекет өзі уәкілеттік берген органдар арқылы ғылыми негізделген стандарттар, ережелер мен нормалар негізінде өндірістегі қауіпсіз еңбекті қамтамасыз ету үшін қажетті талаптарды белгілейді.

Еңбекті қорғау бойынша құжаттаманы және уақтылы есептілікті жүргізу еңбек заңнамасымен бекітілген міндетті талап болып табылады.

Өндірістік үдерістердің жұмыс істеу тиімділігі және кәсіпорында еңбекті қорғауды басқару жүйесін ұйымдастыру көбінесе құжаттық ресімдеудің дұрыстығына және уақтылы есептілікке байланысты болады.

Жұмыс беруші жұмыс орындарындағы еңбек жағдайларының жай-күйіне сапалы талдау жүргізу, кәсіби тәуекелдерді бағалау, жол берілмейтін тәуекелдерді уақтылы жою немесе азайту, сондай-ақ қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету жөніндегі түзету және алдын алу іс-шараларын жүзеге асыру мақсатында еңбекті қорғау жөніндегі құжаттама мен есептілікті жүргізуге міндетті.

Қазақстан Республикасында еңбекті қорғаудың жай-күйі туралы есептілікті жүргізуге қойылатын талаптар халықаралық нормалар мен стандарттарға сәйкес жасалған және қолданыстағы Еңбек кодексімен бекітілген [1].

Мемлекеттік статистикалық есептілік құжаттарын жұмыс беруші жылына 1 рет ұсынады және мыналарды қамтиды: зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайларында жұмыс істейтін жұмыскерлердің саны туралы есеп (индексі 1-Т) және еңбек қызметіне байланысты жарақаттану және кәсіби аурулар туралы есеп, факт бойынша (индексі 7-ТПЗ) [2].

Статистикалық деректер, мысалы, экономикалық қызметтің кейбір салаларында немесе еліміздің өңірлерінде өндірістегі жазатайым оқиғалар немесе бұзушылықтар (соның ішінде күрделі) көп байқалатынын көрсетуі мүмкін. Мұндай статистикалық деректерді талдау еңбек инспекциясы органына алдын ала инспекциялық баруларды қайта құруға және ең алдымен экономикалық қызмет салаларында немесе бұл неғұрлым қажетті болып табылатын өңірлерде күш-жігерді шоғырландыруға көмектеседі.

Мемлекеттік есептілік құжаттарына он сегіз жасқа толмаған жұмыскерлер туралы; жұмыскердің нақты жұмыс істеген жұмыс уақытын есепке алу туралы; вахталық әдіспен жұмыс істейтін әрбір жұмыскердің жұмыс уақыты мен тынығу уақытын есепке алу туралы; ұжымдық шарттар туралы, еңбек қызметімен байланысты жазатайым оқиғалар және кәсіби аурулар туралы, өндірістік объектілерді еңбек жағдайлары бойынша аттестаттау нәтижелері туралы ақпарат кіреді.

Статистикалық ақпаратты ұсынбағаны, уақтылы ұсынбағаны, сондай-ақ бұрмалағаны үшін әкімшілік жауапкершілік белгіленген.

Құжаттауды жүргізу кәсіпорында еңбекті қорғауды басқару жүйесінің маңызды элементтерінің бірі болып табылады. Зерттеу нәтижелері осы жүйені кәсіпорында енгізу жұмыс берушінің статесептілік жүргізу саласындағы заңнама талаптарының сақталуына ықпал ететінін көрсетті.

Бұл кәсіпорын басшылығы деңгейінде де, мемлекет деңгейінде де еңбек жағдайларының жай-күйінің, өндірістік жарақаттану мен кәсіби аурулардың деңгейінің өзгеруін талдау мен мониторингілеуді тиімді етеді. Сонымен қатар, ресми статистикалық мәліметтерді талдау өндірістік жарақаттанудың себептері мен түрлерін анықтауға, салыстырмалы динамиканы ескере отырып, өндірістік жарақаттануды төмендетуге, еңбек жағдайларын жақсартуға бағытталған алдын алу шараларын әзірлеу үшін басымдықтарды статистикалық негіздеуге мүмкіндік береді [3].

Еңбекті қорғауды басқару жүйесін жаңғырту және еңбекті қорғау бойынша жұмыстарды ұйымдастыруды тиімді жүргізу мақсатында «Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің Еңбекті қорғау жөніндегі республикалық ғылыми-зерттеу институты» ШЖҚ РМК құжаттардың үлгілері, есептіліктің нысандары мен мерзімдері ұсынылған «Еңбекті қорғауды басқару жүйесін енгізу жөніндегі нұсқаулықты» әзірледі.

Medenova Maygul Kabdeshizy
RNE «Republican Research Institute for Labor
Protection of the Ministry of Labor and
Social Protection of the Population
of the Republic of Kazakhstan» Nur-Sultan, Kazakhstan.
Senior Research
E-mail: nauka@miiot.k
ORCID: 0000-0001-9989-6086

Employee's timely reporting in the field of labor safety as a better of safety of safety labor in the production

Abstract: This article reflects the basic requirements for reporting on the state of labor protection at the enterprise in accordance with the legislation of the Republic of Kazakhstan. Record keeping on labor protection is an obligatory and important element of the labor protection management system. Proper maintenance of documentation on labor protection is also a guarantee of a qualitative analysis of the state of assessment of occupational risks, conditions and labor protection at workplaces. It makes it possible to timely eliminate or reduce unacceptable risk and take corrective and preventive measures to ensure safe and harmless working conditions. The author describes in detail the main types of documentation on labor protection, which should be kept in the organization when planning measures for safety and labor protection.

Keywords: documentation, report, labor protection, assessment, risks.

Мақалаға сілтеме: Меденова М. К. (2019), Өндірістегі қауіпсіз еңбекті қамтамасыз етудің кепілі ретінде еңбекті қорғау саласындағы жұмыс берушінің уақтылы есептілігі. «Ғылымның өзекті мәселелері» – Халықаралық практикалық интернет- конференция материалдары / Materials of International Practical Internet Conference “Challenges of Science”. ISBN 978-601-323-144-0. Басылым II, 2019. Бет: 115-117. <https://doi.org/10.31643/2019.023>

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- [1] Әбікенова Ш.К., Әбдірахманова Н.Б., Қазақстан Республикасының кәсіпорындарындағы еңбек қауіпсіздігі статистикалық көрсеткіштер призмасы арқылы//Ғылым және әлем: Халықаралық ғылыми журнал. – 2018. – Т. 1. - № 2 (54), ақпан «Ғылым және әлем» журналы импакт-факторы - 0, 325 (Global Impact factor, Австралия, IF 0,325; Open Academic Journals Index, Ресей, IF 0,350), 18 б. us
- [2] «Қазақстан Республикасы Статистика комитетінің» сайты. - Кіру режимі: <http://stat.gov.kz> ескерту.
- [3] Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V (21.07.2018 ж. жағдайы бойынша өзгерістер және толықтырулармен)/Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі www.adilet.zan.kz/r